б перетворила його у конкурентоспроможний, ефективний, високотехнологічний і сприятливий до інновацій комплекс який би динамічно розвивався.

Перспективи подальших розвідок. Подальші дослідження автора будуть спрямовані на розробку стратегії ризик-менеджменту для машинобудівних підприємств Вінниччини.

Література

1. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Діагностика інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств в умовах функціонування в межах єврорегіонів. Функціонування єврорегіонів в умовах трансформаційної економіки: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 трав. 2009 р. – Чернівці, 2009. – С. 375–378.

2. Ситніченко В. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи збалансованих показників // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2009. – № 1 (56). – С. 39–44.

3. Колісник М.К. Стан підприємств машинобудування в Україні і можливі шляхи виходу з кризи за допомогою стратегії інтеграції // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 163–172.

4. Шапуров О.О. Стан і тенденції розвитку машинобудування // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 3. – С. 57–63.

5. Арєф'єва О.В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств // Актуальні проблеми економіки, 2008. – № 11. – С. 95–100.

6. Бондаренко Л.М. Роль виробничого потенціалу в економічній безпеці регіону. Матер. V міжнар. наук.-практ. конф. "Економічна безпека сучасного підприємства". – Вінниця: "УНІВЕРСУМ–Вінниця", 2008. – С. 271–278.

7. Кислов А. Кризис в машиностроении // Мир техники и технологи, 2009. – № 3. – С. 8–13.

8. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності Вінниччини у 2007 році / За ред. В.Ф. Пікало. – Вінниця, 2008. – 156 с.

9. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. Вінниччина у цифрах у 2008 році. Стат. зб. / За ред. С.Н. Ігнатова . – Вінниця, 2009. – С. 34.

10. Державний комітет статистики України. Україна у цифрах у 2006 році. Стат. довід. / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Консультант, 2007. – 239 с.

11. Головне управління статистики у Вінницькій обл. "Фінанси Вінниччини. Стат. зб.". – 2007. – С. 33–61.

УДК 336.22(045)

Л.П. ШЕВЧУК
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
А.А. ШЕВЧУК
Військовий інститут Київського національного університету ім. Т. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

У статті розглядаються питання впливу податкового планування основної складової бюджетування для контролю та прийняття управлінських рішень з метою зменшення податкового навантаження на макроекономічному рівні, а також на рівні підприємств з метою визначення їх оптимальних розмірів, яке сприятиме розвитку підприємств в умовах кризи.

The article focuses on the issues of influence of basic budget constituent tax planning for the control and administrative decisions with the purpose of taxation decrease on macroeconomic level as well as the level of enterprises with the purpose of determination of their optimal sizes, which will assist to the development of enterprises in the crisis environment.

Постановка проблеми. Значення податкового планування та бюджетування в умовах кризи економіки зростає, так як кожне підприємство, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності повинно ефективно використовувати фінансові ресурси, а цьому передують обґрунтовані фінансові плани. Велика кількість науковців та економістів приділяють особливу увагу розробці нових підходів в системі фінансового планування, так як воно пов'язане з формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів. Проблема узгодження інтересів держави та суб'єктів господарювання й дотримання основних принципів оподаткування може бути вирішена шляхом прогнозування й планування податкових і обов'язкових платежів на макроекономічному рівні, а також на рівні підприємств з метою визначення їх оптимальних рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі розробки бюджетування на підприємствах, фінансового планування та прийняття оптимальних рішень для розвитку підприємства значну увагу приділено у наукових працях вітчизняних вчених, а саме Т. Саєнко, О.Г.Біла, М.Д.Білик., Т. Каменська.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значні наукові надбання в дослідженні фінансового планування та бюджетування залишаються недостатньо аргументованими окремі аспекти цієї проблеми, зокрема податкове планування.

Мета дослідження статті полягає в тому, що фінансова стабільність в умовах кризи повинна досягатися бюджетуванням, яке дає змогу застосовувати суворий режим економії витрат і при цьому зростає роль податкового планування, адже це економічна політика підприємства, спрямована на законну мінімізацію оподаткування, яка відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме розв'язанню актуальних проблем розвитку підприємств в конкурентних умовах.

Виклад основного матеріалу. У період фінансової кризи менеджери часто зустрічаються з необґрунтованим підвищенням рівня витрат, відсутністю прозорості в системі управління, зниженням ефективності діяльності, погіршенням фінансових показників та недостатню кількість обігових коштів, що не дає можливості сплачувати обов'язкові платежі та зобов'язання. Дані проблеми можна вирішити за допомогою фінансового планування і бюджетування.

Для процесу бюджетування в період кризи доречно використовувати один із способів, а саме бюджети з опрацюванням додаткових варіантів, де сума витрат буде збільшуватись або зменшуватись на різні відсотки, що в сьогоднішніх умовах є особливо актуальним, так як дає змогу корегувати витрати як в одну, так і в іншу сторону [1].

Зазвичай кошториси складаються з двох частин: фінансові та оперативні бюджети [1], в яких обов'язково виокремлено бюджет продажу, та бюджет витрат на оплату праці. Доречно було б додати ще одну складову до кошторису витрат – податкове планування, яке дасть можливість оптимізувати податкове навантаження законним шляхом.

Автор Білик М.Д. акцентує увагу на те, що кінцевою метою фінансового планування є досягнення прибутковості всіх видів діяльності підприємства [2], проте науковець Біла О.Г. вказує на те, що отримання прибутку на вкладений капітал пов'язано з ресурсним чинником, саме формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів, яке відображається у фінансовому плануванні та бюджетуванні [3].

У період кризи економіки роль податкового планування зростає, так як в цей час абсолютно неприпустимі зайві витрати на сплату податків і тим більше штрафи через необачний підхід до оптимізації оподаткування. Метою податкового планування є збільшення обігових коштів і в кінцевому підсумку підвищення конкурентоспроможності підприємства. Займатися податковим плануванням доцільно завжди – і на етапі організації підприємства, і в процесі його діяльності, і в разі ліквідації, адже це сприяє сплаті оптимальної суми податків.

Вплив кризи на існування кожного підприємства неминучий, хоча проявляється по різному і на різних етапах, отож і методи її подолання різні. Причому криза одних галузей стимулює розвиток інших, позбавляє від неефективних підприємств, відбувається перетікання капіталу і саме податкове планування допомагає збалансувати цей процес. Існують відмінності в організації податкового планування залежно від застосовуваної системи оподаткування та від розміру підприємства. Складність системи податкового планування прямо залежить від спрямованості бізнесу. Особливістю оподаткування роздрібних підприємств є те, що більшість із них знаходяться на спрощеній системі оподаткування. Необхідно дотримуватися основного принципу податкового планування – законності, так як у період кризи змінюватиметься податкове законодавство, а отже, потрібно слідкувати за законодавчими тенденціями, цікавитися законопроектами.

Головною зміною сьогодення стане більш раціональна податкова політика підприємств, якщо до кризи деякі підприємства допускали переплачування податків, то тепер усі будуть обачно відноситись до своїх фінансів, так як це буде сприяти збереженню бізнесу. Криза – це час для перевірки менеджменту підприємства, яка сприятиме закриттю безперспективних підприємств, реструктуруванню бізнесу, розширення сегменту ринків та знаходження нових напрямів і можливість розпочати все з початку. Держава в період кризи посилює регулювання підприємницької діяльності, так як бюджету потрібні додаткові фінансові ресурси, посиливши свою фіскальну політику.

Зменшити податкове навантаження на підприємство можливо внесенням змін до нормативних документів, які регламентують податки. Нами запропоновано методику, суть, якої полягатиме в тому, що податкове зобов'язання, яке створюється з суми доходу, зменшувати не лише на суму податкового кредиту, а й на суму єдиного соціального податку в частині, яка нараховується на різницю між фондом оплати праці та соціальною зарплатою [4].

Використання даної методики дасть можливість здійснювати контроль в системі стратегічного управління формування та використання коштів на оплату праці через стратегічне податкове планування, саме складанням прогнозів податкових зобов'язань підприємства, а також схем реалізації заходів зі зниження податкового навантаження.

Модель розрахунку утримань та нарахувань соціального податку, згідно запропонованої методики відображено на рис. 1.

Розроблена система обліку розрахунків з оплати праці, що дозволяє вибрати найоптимальніші з методів економічного аналізу та відповідно рівню доступу до інформації певної групи користувачів Поділ зарплати на дві складових, відображено в обліку за допомогою різних рахунків запропонованих у застосування, що безпосередньо впливатиме на організацію обліку. Дані особливості організації та методології обліку розрахунків з оплати праці для роздрібних підприємств повинні бути враховані при розробці автоматизованої обліково-аналітичної системи.

Впровадження даної методики призведе до збільшення офіційної заробітної плати, сприятиме оптимізації та плануванню податкових платежів, що потребує внесенням змін в складання податкової звітності, зокрема податкової декларації, а саме в частині корегування податкового зобов'язання. Ця форма використовуються під-

приємством для відображення в ній коригування по ПДВ на суму єдиного соціального податку, яка нараховується на різницю між фондом оплати праці та соціальною заробітною платою.

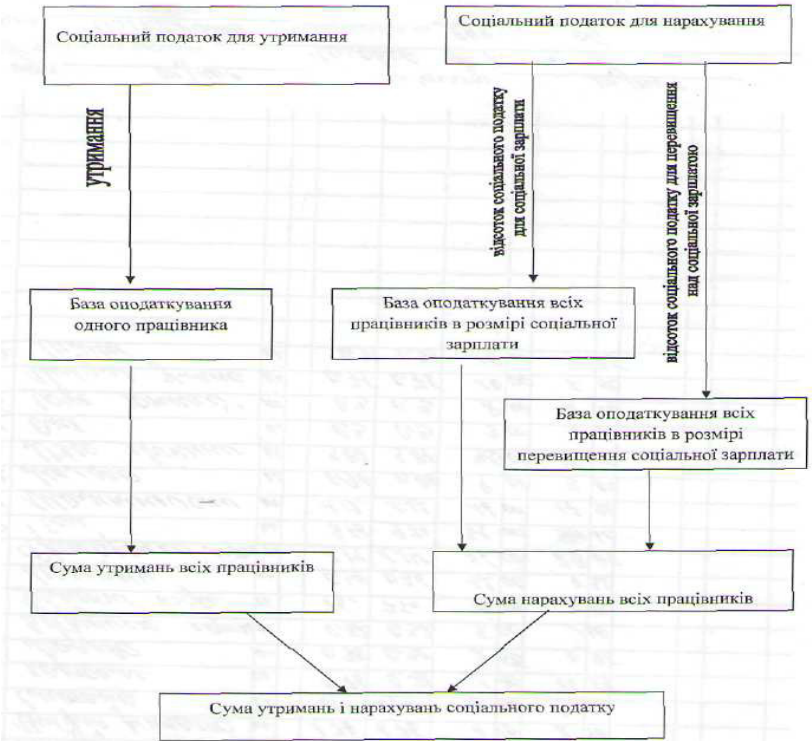

Рис. 1. Модель розрахунку утримань та нарахувань соціального податку, згідно запропонованої методики

Нами запропоновано новий економічний термін – соціальна заробітна плата та розроблено для податкової декларації розділ ІІІ. "Коригування податкового кредиту на суму єдиного соціального податку, яка визначається на перевищення над соціальною заробітною* платою", який повинен бути врахований при формування звітної форми податкової декларації (рис. 2).

Продовження додатка 1до податкової декларації
з податку на додану вартість

Розділ ІІІ. Коригування податкового кредиту на суму єдиного соціального податку, яка визначається на перевищення над соціальною заробітною* платою

№ п/п	Фонд оплати праці за звітний період	Кількість працюючих	Сума розміру соціальної заробітної плати*	Сума перевищення над соціальною заробітною платою	Сума коригування (ряд. 16.4.)
1	2	3	4	5	6
1					

*** Примітка. Соціальна заробітна плата , визначається виходячи з прожиткового мінімуму на одну працездатну особу в розрахунку на місяць і станом на 01.01.2009р., саме до неї застосовується податкова соціальна пільга по податку з доходів фізичних осіб.**

Дата подання розрахунку | | | x | | | x | | | | |

Керівник _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

М.П.

Головний бухгалтер _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Рис. 2. Розділ ІІІ податкової декларації з ПДВ

Оскільки впровадження даної методики потребує законодавчих змін необхідно запровадження системи податкового планування, яке забезпечить можливість регулювати своє податкове навантаження самостійно. Підприємство повинно використовувати легальні методи зменшення податкового навантаження, а саме зміну системи оподаткування, яка дозволить скоригувати суму платежів до бюджету.

В умовах кризи впровадження деяких методів податкового планування стає більш надійним, підприємство може змінити цінову політику, продаючи товар по заниженим цінам, зменшити розмір заробітної плати, скоротити співробітників. Податкові схеми діяльності підприємства в цілому, як і схеми реалізації потребують попереднього планування й розрахунків. На підприємстві потрібно формувати службу, яка цілеспрямовано буде займатися цією роботою, розробляти план, цілі та завдання податкового планування, а також розробляти й реалізовувати схеми мінімізації податкових платежів.

Податкове планування потребує коштів на оплату праці працівників і консультантів, формування інформаційних баз даних, придбання комп'ютерної техніки, які підприємство повинно виділяти на організацію такої діяльності, враховуючи окупність цих затрат і час. На торгівельних малих підприємствах, де чисельність невелика, ні про яку спеціальну службу не йдеться, так як функції податкового планування повинні взяти на себе директор і бухгалтер. На великих підприємствах, де є структурні підрозділи бухгалтерія і планово-фінансовий відділ, такі обов'язки доцільно покласти на одного з працівників цього відділу або у відділі сформувати групу податкового планування.

Сформована служба буде цілеспрямовано займатися цією роботою, а саме розробляти й реалізовувати схеми мінімізації податкових платежів або доречно ввести посаду бухгалтера-аналітика, який буде здійснювати постійний аналіз зміни законодавчої бази, контроль правильності визначення податкових зобов'язань, дослідження причин різних змін показників підприємства, заходи з поточної оптимізації оподаткування та складати прогнози податкових зобов'язань підприємства, пропонуючи схеми реалізації заходів зі зниження податкового навантаження.

В організації податкового планування на підприємстві – важливим є системність, яка дає можливість збільшити обігові кошти підприємства, підвищити його конкурентоспроможність шляхом самостійного законного регулювання рівня податкового навантаження. Підприємством має бути сформована своя політика податкового планування – зі своїми принципами, методами, розрахованими показниками [5].

Методика і реалізація податкового планування залежать від його виду діяльності, хоча деякі методи податкового планування є спільними для всіх підприємств: зниження бази оподаткування; перенесення бази оподаткування на іншу структуру, у якої ставки податків менші; метод диференціювання відносин; метод відстрочення податкового платежу.

Податкове планування повинно передбачати правильність сплати податків, оптимальність сплати їх в одному податковому періоді та мінімальність сплати податків використовуючи законні методи – це оптимізація податків, яке може бути вирішено переходом на спрощену систему оподаткування та планування діяльності підприємства з використанням спеціально розроблених оптимізаційних схем, а саме розділення бізнесу на декілька господарюючих суб'єктів. Податкові схеми діяльності підприємства в цілому, як і схеми реалізації потребують попереднього планування й розрахунків.

З управлінської точки зору податкове планування необхідно розглядати, як процес креативного менеджменту, адже контроль як функція менеджменту є творчим різновидом управлінської діяльності, суть, якої повинна полягати в одержані інформації від ретроспективного та перспективного обліку, а її аналіз та передачу результатів для виконання функції регулювання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Дослідження показали, що для підвищення ефективності податкового планування та виконання надходжень податків, посилення його ролі у механізмі бюджетного регулювання і з метою мінімізації випадків ухилень від сплати ПДВ та зменшення рівня економічної привабливості діяльності, спрямованої на незаконну мінімізацію податкових зобов'язань, пропонується внесення законодавчих змін, згідно запропонованої методики, яка сприятиме збільшенню офіційної заробітної плати, впровадження єдиного соціального податку та введення нового економічного терміну – соціальна заробітна плата, зменшення використання обігових коштів і вдосконалення податкової декларації з ПДВ.

Зменшити податкове навантаження на підприємство можливо зміною податкових законів, або запровадженням системи податкового планування, що забезпечить можливість регулювати своє податкове навантаження самостійно. Базуючись на концепції бюджетування, запропоновано використовувати податкове планування, з однієї сторони, як ефективний механізм контролю за формуванням та використанням коштів, що забезпечує, в основному, потреби ретроспективного контролю, а з другої – як ефективний інструмент подолання кризи, що сприятиме оптимізації та плануванню податкових платежів і дасть можливість підприємству бути конкурентноздатним дотримуватись податкового законодавства.

В організації податкового планування на підприємстві – важливим є системність, яка дає можливість збільшити обігові кошти підприємства, підвищити його конкурентоспроможність шляхом поділу бізнесу на декілька господарюючих суб'єктів, тобто замість одного великого підприємства створюються одне підприємство і два підприємці, схеми можуть бути різні; управляти грошовими потоками та уникати штрафних санкцій і самостійно законно регулювати рівень податкового навантаження введенням на підприємстві посади бухгалтера-аналітика.

Література

1. Каменська Т.Початок бюджетування // Баланс. – 2007. – № 77. – С. 12–14.

2. Білик М.Д. Фінансове планування на підприємстві в сучасних умовах // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 133–141.

3. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 112–118.

4. Шевчук Л.П. Методика розрахунку єдиного соціального податку як механізм виведення заробітної плати з тіньової економіки // Вісник Львівської державної академії. – 2008. – № 14. – С. 22–28.

5. Саєнко Т. Податкове планування – від загальних принципів до конкретних принципів // Баланс. – 2008. – № 93. – С. 19–21.

УДК 338.432(477.41)

Т.І. ДЬОЛОГ
Європейський університет

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті представлено аналіз економічного розвитку аграрних підприємств Київської області. Розглядаються існуючі в сільському господарстві області проблеми і тенденції; досліджуються динаміка виробництва підприємствами сільськогосподарської продукції, структура аграрних підприємств за організаційно-правовими формами і їх частка у виробництві валової продукції рослинництва та тваринництва досліджуваного регіону. Наведено основні показники розвитку сільськогосподарських підприємств.

The analysis of economic development of the Kyiv Region agrarian enterprises is examined in the article. The agrarian problems and tendency existing in agriculture are considered; the article studies the dynamics of agricultural goods production, structure of agrarian enterprises and share of the enterprises in production of gross output of plant-growing and stock-raising of the explored region. The main agricultural enterprises development indexes are given.

Постановка проблеми. У вітчизняній економіці сільське господарство посідає важливе місце, створюючи 17 % загального ВВП країни, а аграрні підприємства є важливими суб'єктами сільського господарства, які виробляють 40 % валової сільськогосподарської продукції України [**1**, с. 46; **10**]. Але, економічна криза, яка охопила сільське господарство призвела до того, що потенціал АПК і аграрних підприємств використовується в неповній мірі, а значна частина сільськогосподарської продукції вирощується господарствами населення. У цілому, оцінка ситуації в аграрній галузі вказує на існування багатьох негативних явищ, які, незважаючи на позитивні зрушення, перешкоджають ефективному і раціональному розвитку як сільського господарства зокрема, так і вітчизняної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку вітчизняного сільського господарства і аграрних підприємств зокрема досліджувались багатьма вченими-економістами, серед яких В.Г. Андрійчук, В.В. Зіновчук, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.В. Олійник, В.Г. Федоренко, О.С. Щекович [3; 5–8].

Аналіз праць зазначених науковців показав, що на сьогодні в сільському господарстві, незважаючи на деякі позитивні тенденції, все ще існує багато невирішених проблем, для розв'язання яких необхідно здійснити новий етап дослідження в даному напрямі. Таким чином, виходячи з того, що стан сільського господарства на регіональному рівні є важливим чинником впливу на загальний розвиток аграрної галузі, доцільним є здійснення аналізу економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Київської області.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Київської області.

Виклад основного матеріалу. В 2003–2007 рр. Київська область посідала перше місце серед областей України по обсягу виробленої підприємствами сільськогосподарської продукції, а її частка у виробництві валової сільськогосподарської продукції в зазначені роки становила 5,6–7,2 % [1]. Слід зауважити, що протягом 1990–2000 рр. сільське господарство області зазнало значного скорочення: спостерігалося падіння обсягів виробництва (53,6 % від рівня 1990 р., зниження на 45,9 % продуктивності праці та скорочення кількості зайнятого в сільському господарстві населення, зниження на 29 % рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції на аграрних підприємствах. Але, починаючи з 2000 р. відбувалось поступове збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва. З 2004 р. також значно зростає і рентабельність всієї діяльності сільськогосподарських підприємств Київської області: з 1,8 % у 2000 р. до 14,6–12,2 % відповідно в 2004 і 2007 р. Рентабельність операційної діяльності підприємств сільського господарства, мисливства і лісового господарства у 2007 р. становила 15,5 %, тобто на 5,3 і 7,4 % більше, в порівнянні з 2004 і 2006 рр. Частка підприємств, які одержали чистий прибуток в 2007 році зросла до 73 %. Отриманий досліджуваною групою підприємств прибуток від звичайної діяльності до оподаткування склав 503,6 млн грн, що на 50,1 і 2,2 % більше в порівнянні відповідно з 2004 і 2005 рр., а темп його зростання до 2006 р. – 450,9 %. У 2007 р. кількість збиткових підприємств сільського господарства, мисливства і лісового господарства Київської області становила 26,7 % від загальної кількості зазначених підприємств, що на 6,3 % менше в порівнянні з 2006 р. Загальна сума збитків, яка зменшилась по відношенню до попереднього року на 43,8 % або 105,8 млн грн, все ще залишалась значною, склавши 135,9 млн грн [**1**, с. 51–54; **2**, с. 8].

На думку М.Й. Маліка [3], існує три групи причин існування негативних явищ в сільському господарстві. Перша група причин полягає у нееквівалентності обміну сільського господарства з іншими сферами АПК. Друга група причин пов'язана з регіональним рівнем. Кінцеві результати аграрного виробництва утворюються в циклі "виробництво–заготівля–переробка–торгівля" і таким чином значна частина прибутку залишається в інших га-